

Markmið námskeiðsins:

Konur hafa lært sögu, bæði mannkynssögu og Íslands sögu, árum saman í skyldunámsskólum og framhaldsskólum. Þessi saga hefur verið saga karlmannna, sagt hefur verið frá verkum þeirra, afrekum og stríðum. Sagan hefur aftur á móti þagað yfir verkum og afrekum kvenna. Þessi þögn hefur án efa haft djúptæk áhrif á sjálfsvitund kvenna og nært minnimáttarkennd þeirra.

Þessu námskeiði í kvennasögu er ætlað að bæta hér örlitlu um. Það er hugsað fyrir konur í leit að dýpri sjálfsvitund og auknu sjálfstrausti. Námskeiðið er byggt upp af fræðsluerindum, en almenn þátttaka í umræðum er ekki síður mikilvægur þáttur þess.

Hér er um að ræða skerf til fullorðinsfræðslu.

Námskeið í

KVENNASÖGU

fyrir konur

haldið í Barnaskólanum á Eiðum 10. - 12. júní 1983,
á vegum Jafnréttisnefnda á Austurlandi (Neskaupstað,
Eskifirði og í Nesjum) og Kvennahreyfingarinnar á Héraði.

DAGSKRÁ:

Föstudagur 10. júní

- k1. 19-20 K V Ö L D V E R ð U R
20-23 Kynning (tvær og tvær ræða saman og kynna
síðan hvor aðra fyrir hópnum). Söngur, leikir,
kvöldkaffi.

Laugardagur 11. júní

- 8-8³⁰ Morgunípróttir úti eða inni.
8³⁰-9 M O R G U N V E R ð U R
9-9⁴⁵ Stuðningshópar starfa
9⁴⁵-10⁴⁵ Erindi: Helga Sigurjónsdóttir:
MÆÐRAVELDI - FEÐRAVELDI - BRÆÐRAVELDI
10⁴⁵-12 Umræður.
12-13 H Á D E G I S V E R ð U R
13-14 Frjáls tími (gönguferðir, umræður o.s.frv.)
14-15 Erindi: Anna Sigurðardóttir:
VINNA KVENNA A ISLANDI UM ALDARAÐIR
15-16 Umræður.
16-17 K A F F I
17-19 Fréttir af kvennastarfi vítt og breitt um landið.
19-20 K V Ö L D V E R ð U R
20-21 Líf ömmu minnar. Þátttakendur segja frá
ömmum sínum í litlum hópum.
21-22 Hóparnir koma saman. Umræður.
22-23 Söngur og kvöldkaffi.

Sunnudagur 12. júní

- 8-8³⁰ Morgunípróttir
8³⁰-9 M O R G U N V E R ð U R
9-9⁴⁵ Stuðningshópar starfa.
9⁴⁵-10⁴⁵ Erindi: Helga Sigurjónsdóttir:
LÆKNINGAR KVENNA A FYRRI ÖLDUM
10⁴⁵-12 Umræður.
12-13 H Á D E G I S V E R ð U R
13-14 Frjáls tími.
14-14³⁰ Erindi: Helga Sigurjónsdóttir:
ÓLAUNAFÁ KVENNAVINNAN

- 14³⁰-15³⁰ Umræður.
15³⁰-16³⁰ Tiltekt og hreingerning.
16³⁰-18 Kaffi, úttekt á námskeiðinu. kveðjustund

Hafið með ykkur:

Svefnpoka, kerti og plaköt (um kvennabaráttu) til að skreyta húsið, bækur um og eftir konur til að sýna hver annarri, kr. 800.- (til að greiða matar-kostnað, húsaleigu og ferðir fyrirlesara).
Og ekki má gleyma opnum huga og góðu skapi!

Starfsmenn námskeiðsins:

1. Skráningarstjóri: Hansína
2. blaðafulltrúar: Hansína og Bryndís
3. dagskrárstjóri: Gerður
4. fjármálastjóri: Auður
5. leikstýrur: Sigrún og Palla
6. matarhugmyndasmiðir: Helga og Anna
7. skreytingarmeistarar: Sissa, Kristbjörg og Sigrún
8. söngmálastjórar: Hansína, Þóra og Þórunn
9. umhverfismálaráðherra: e-r sem getur kennt okkur eitthvað um umhverfi Eiða.
10. vekjari: Þorbjörg
11. þrifnaðarráðherra: Kristbjörg

Þegar komið er á staðinn á föstudagskvöld verður hver og ein að finna sér koju til að sofa í, en um það bil fjórar kojur eru í hverju af þessum ca 8 herbergjum sem við höfum til umráða á svefnlofti skólans.

Fyrirlestrarnir fara fram í tveim samliggjandi skólastofum. Hópvinna verður í nefndum skólastofum, bóka-herbergi og einu herbergi til.

Sjáumst hressar þann 10.júní og leggjum okkur fram um að gefa hver annarri styrk, þor og sjálfstraust!
Góða ferð að Eiðum.

Stjórnin eða
Undirbúningsnefndin
eða hvað það nú er
sem á að standa
undir svona bréfi.

Efnisyfirlit

	Formáli	bis.
	Inngangur	"
I. kafli	- <u>Stéttaskipting</u>	"
	Rígsþula og Gróttasöngur	
II. kafli	- <u>Húsmæður</u>	"
	1. Hússtjórnarstörf fyrir innan stökk og utan — 2. Um þjóðbraut þvera — 3. Bústjórn á stórbýlum og biskupssetrum — 4. Orka og uppeldi - og meðhjálp — 5. Vinna þændakvenna — 6. Einyrkjaheimilishald - Vélar, engar vinnukonur.	
III. kafli	- <u>Þjónustustörf</u>	"
	1. Griðkonur til forna — 2. Griðkonur í Hrafnkels sögu Freysgoða — 3. Ölseljur og valkyrjur í veislum - Karl-ar sem skenkja—4. Þjónusta við vinnumenn og ferðalanga — 5. Þvottar og laugaferðir — 6. Höfuðþvottur - Fótaþvottur — 7. Böð og nudd til hreysti og heilsubótar — 8. Fóstrur og fóstrar - og vökukonur.	
IV. kafli	- <u>Eldhús og matur</u>	"
	1. "Búr það er konur hafa matreiðu í" — 2. Hlóðældhús á seinni öldum — 3. Að fela eld og lífga — 4. Eldavélar — 5. Matur verðlagður í Búalögum — 6. Geymsla matfanga — 7. Fiskmeti — 8. Harðindamatur — 9. Haustmatargerð.	
V. kafli	- <u>Eldsneyti, áburður og vatn</u>	"
	1. Eldiviður — 2. Mótak eða torfskurður til eldsneytis — 3. Eldiviðarskortur og hrísrif — 5. Vatnsberar.	
VI. kafli	- <u>"Allt er það gott sem af korni kemur"</u>	"
	1. Bleikir akrar og sáblönd á söguöld — 2. Melur - sjálfsáinn akur — 3. Þrælavinna- Kvennaverki að mala — 4. Mjöl, korn og brauðgerð — 5. Ölgerð og mungátshaita.	
VII. kafli	- <u>Jarðaravöxtur</u>	"
	1. "Hver maður á jarðaravöxt í sínu landi allan" — 2. Ber - Berjavín—3. Grasaferðir - Fjallagrös — 4. Hvönn og rætur — 5. Matjurtarækt.	
VIII. kafli	- <u>Matarkista við sjöinn</u>	"
	1. Selver - Selalagnir — 2. Rekafjara: Viðreki, hvalreki og fiskreki — 3. Sölvafjara - Fleiri fjörur —	

- IX. kafli - Sjósókn . . . . . bls.
 1. Saga og lög — 2. Skipsdráttur ^{og "sjómennska" á landi} — 3. Þurður formaður og sunnlenskar sjókonur — 4. Úr annálum: Skiptapar — 5. Bundin er bátlaus kona í Breiðafjarðareyjum — 6. Sjókonur fyrir norðan og austan — 7. Útgerð — 8. Sjósókn kvenna á tækniöld.
- X. kafli - Að koma mjólk í mat . . . . . "
 1. Gæsla búpenings — 2. Heyskapur - Kaupavinna — 3. Fjósaverk — 4. Á stöðli og í seli ^{til forna} — 5. Arnbjörg og Kvæða-Anna — 6. Í seli á seinni öldum og mjaltir og búverk heima — 7. Framfarir í smjör- og ostagerð — 8. Mjólkurskóli Hans Grönfeldts — 9. Rjóma- bústýrir — 10. Rjóma- bústýrir í Hrunamannahreppi.
- XI. kafli - Dyngjur og gluggar . . . . . "
 1. Unnið við dagsljós í dyngju — 2. Gluggar og skjáir
- XII. kafli - Ljós og lampar . . . . . "
 1. "Birta mikil af fögru vaxkertaljósi" — 2. Heitið á helga menn . . . kertagerð — 3. Lög upp dregin og ljós tendruð — 4. Ljósökur — 5. Kerti og jólaljós — 6. Fífulogar — 7. Lýsislampar og aðrir lampar.
- XIII. kafli - Litgrös og lyng . . . . . "
 . . . . .
- XIV. kafli - Hannyrðir og hagar konur . . . . . "
 1. Frægir karlar hafa orðið — 2. Kvenlegar listir fram eftir öldum — 3. "Hún var hverri konu hagar" — 4. "Kvenlegar hannyrðir" á 19. og 20. öld.
- XV. kafli - Saumaskapur og skógerð . . . . . "
 1. Að skera og sauma klæði — 2. Saumavélar og saumaverkstæði — 3. Að gera skó og bota.
- XVI. kafli - Lín - Vaðmál - Þrjónles . . . . . "
 1. "Jafnanspann hún lín" — 2. "Klæðið var gersemi" — 3. Þófastakkar - Gerningastakkar — 4. "Þar ull skal vinna er vex" — 5. Rokkar og sneldur — 6. "Í vetur- sessi skal hún . . . hafa ljós ef hún vill" — 7. Vefkonu- verk — 8. Vefstólaskiptin — 9. Þrjónles - Útflutningur - Vinnuharka — 10. Þrjón breytir fatatísku — 11. Framfarir í ullariðnaði — 12. Verðlaun og vandvirkni — 13. Þrjónavélar — 14. Lítið eitt um lopaprjón.
- XVII. kafli - Helgidagar - Barnsburður - Veikindi . . . . . "
 1. "Ef rifnar klæði af manni, . . ." — 2. Föstur og fæðingar-

XVIII. kafli	-	<u>Laun og kjör kvenna fyrir siðskipti</u>	bls.
		1. Lögsögumenn og griðkonur — 2. Ákvæðisverk, vinnuskylda hjúa og laun samkvæmt Búalögum — 3. Kvenaskar og karlaaskar — 4. Starfsfólk á Hólum fyrir siðskipti.	
XIX. kafli	-	<u>Laun og kjör kvenna eftir siðskipti</u>	"
		1. Laun og hlunnindi fólksins í Viðey 1552 — 2. Á Hólum á 16. og 18. öld — 3. Um kristilegan aga og launakjör á 16., 17. og 18. öld — 4. Laun í innréttingunum í Reykjavík — 5. Sömu daglaun kvenna og karla við Reyðarfjarðarverslun 1787.	
XX. kafli	-	<u>Íslands fátæklingar</u>	"
		Hjú, vistarband og lausamennska — 2. "Íslands fátæklingar" 1771 — 3. Málsvarar vinnu kvenna - "Hugsunarhátturinn þarf að breytast"	
XXI. kafli	-	<u>Kjör vinnukvenna og verkafólks á 19. öld</u>	"
		1. Vinnufrekjan — 2. Bænir hjúa og ferðamanna — 3. Verkafólk á Seltjarnarnesi á síðari hluta 19. aldar — 4. "Skyldur" og skyldur hjúa — 5. Reykjavíkurkonur í eyrarvinnu — 6. Einn vinnudagur í sjávarplássu fyrir vestan — 7. Dúntekja - Dúnhreinsun — 8. Laun á seinni hluta 19. aldar.	
XXII. kafli	-	<u>Á fyrri hluta 20. aldar</u>	"
		1. Vinnukonur eða sjálfrar sín — 2. Ráðning í vetrarvist að Hvítárbakka — 3. Í fiskvinnu — 4. Í síld og síldarleysi á Siglufirði 1924 — 5. Verkföll verkakvenna — 6. Orlof og sumarleyfi — 7. Kaup í sveitum borið saman við vinnulaun í kaupstöðum — 8. Gamlar og nýjar stéttir: a. Ljósmeður, b. Fóstrur og kennarar, c. Læknar og hjúkrúna- konur, d. Landsimakonur og launamismunur, e. Konur við viðnað og verslunarstörf, f. Árstímabundin störf á heimili.	
XXIII. kafli	-	<u>Eftir lýðveldisstofnun 1944</u>	"
		1. Vinnukonur hverfa af sjónarsviðinu — 2. Nýjar stéttir — Ný störf.	
		<u>Heimildaskrár og nafnaskrá</u>	"

Nokkur atriði til umhugsunar um sigur föður yfir móður.

1. Hvenær hefst saga mannkyns? Er feðraveldið hið eina rétta?
2. Rannsóknir mannfraðinga á 19. öld og síðar. Breytir það einhverju að konur koma í þá fræðigrein?
3. Hvers vegna er ástæða til að leita að hugsanlegu mæðraveldi?
4. Hvað er vald? Er hugsanlegt að tala um að konur og karlar skilji það hugtak ólíkum skilningi? Og beiti valdi á mismunandi hátt?
5. Hvers vegna misstu konur völdin?
6. Ættflokkar mæðra og frjálsar mæður. Áttu þær e.t.v. við "karla vandamál" að stríða?
7. Dýr og menn. Kjötát og kvennamening. árásargirni og friðarviðleitni. "Óhreinir karlar". Hvers vegna?
8. Að kenna körlum að vinna saman. 9.
9. Fróun fjölskyldunnar:
  - a) móðurættbálkur
  - b) Hliðstæðir bræður og systur
  - c) víxlbræður og systur
  - d) Móðurfjölskylda/Hin tvískipta fjölskylda (eiginmaður og bróðir)
  - e) Föðurfjölskylda
10. Konur komu á bræðralagi karla og þar með minni aðskilnaði kynjanna. Mikilvægt fyrir karla að eignast mága og vini.
12. Annar skilningur manna á dauðanum en nú. Dauðinn var alltaf einhverjum að kenna.
13. Jing og jang????? Kven- og karl-????? Göfgun mannkyns. Hverjir reyndu að göfga það? Hefur það tekist?
14. Hver var staða föður í árdaga? Var hann e.t.v. lítil mús sem síðar varð að öskrandi ljóni?
15. Hver er staða föður nú???? Barnalögin nýju. "Réttur föður, skylda móður"?

H. S. 10.6. 1983

Konur og lækningar.

1. Er saga læknisfræðinnar sigur hins vísindalega, karlmannlega hugsanagangs yfir kerlingum og kerlingabókum?
2. Tilkoma sérfræðinga kostaði mikil átök milli karla og kvenna. Sérfræðingar vildu fá einkarétt á störfum sem konur höfðu sinnt.
3. Galdraofsóknir voru fyrst og fremst barátta lækna við konur. Minna en útrýming dugði varla.
4. Hversu víðtæk var þekking "galdranornanna" og hvað var mikið á henni að byggja?
5. Ólíkar aðstæður lækna í Bandaríkjunum og Evrópu. Hvernig var þetta á Íslandi?
6. Læknisfræðim sem söluvara. Hin fyrstu læknislyf karla. Því sterkari og meiri viðbrögð hjá sjúklingnum þeim mun betra.
7. Andsvar við læknislyfjunum var bandaríska heilsuræktarhreyfingin um miðja 19. öld.
8. Ásókn kvenna í læknisfræði og andstaða karla/lækna gegn þeim.
9. Baráttan við ljósmæður. Er sú barátta yfirstandandi á Íslandi?
10. Kvenleiki og sjúkdómar. Þaríð karlkyns læknir - kvenkyns sjúklingur. "Læknirinn minn" og óskeikulleiki hans. Því fáfróðari konur þeim mun betra. Andleg og líkamleg lömun kvenna.
11. Hafa lækningar breyst?

H.S. 10.6.1983